

Monument: Amsterdam, Gijsbrecht van Aemstelpark

REGISTER	
<i>Monumentnummer</i>	
<i>Identificatienummer Basisregistratie</i>	
<i>Provincie</i>	Noord Holland
<i>Gemeente</i>	Amsterdam
<i>Plaats</i>	Amsterdam
<i>Straat/huisnummer</i>	
<i>Postcode</i>	
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Amsterdam AK AK 3670 (gedeeltelijk) Amsterdam AK AK 3997 (gedeeltelijk) Amsterdam AK AK 4395 (gedeeltelijk)
<i>Datum inschrijving in register beschermde monumenten</i>	
<i>Datum, deel en nummer van inschrijving in openbare registers</i>	
<i>Aanduiding of korte omschrijving</i>	Stadspark met bruggen, banken, keermuren en pergola (alleen middendeel)
<i>Complexonderdeel van complex [naam of complexnummer]</i>	

KENNIS: WAARDERING	
<i>I Cultuurhistorische waarden: belang van het object/complex</i>	
1. als bijzondere uitdrukking van (een) culturele, sociaal-economische en/of bestuurlijke/beleidsmatige en/of geestelijke ontwikkeling(en);	Het Gijsbrecht van Aemstelpark is van belang als een nog goed bewaard gebleven centrale recreatieplek binnen een nieuw ontworpen stadsdeel.
2. als bijzondere uitdrukking van (een) geografische, landschappelijke en/of historisch-ruimtelijke ontwikkeling;	Het park is een goed voorbeeld van de invloed van de nieuwe zakelijkheid binnen de tuinarchitectuur, waar deze maar zelden werd toegepast.
3. als bijzondere uitdrukking van (een) technische en/of typologische ontwikkeling(en);	
4. wegens innovatieve waarde of pionierskarakter;	
5. wegens bijzondere herinneringswaarde.	
<i>II Architectuur- en kunsthistorische waarden: (bijzonder) belang van het object/complex</i>	
1. voor de geschiedenis van de tuinarchitectuur en/of bouwtechniek;	Het Gijsbrecht van Aemstelpark is een van de weinige parken in Nederland waar de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid tot uiting komt en zo vergaand is doorgevoerd.
2. voor het oeuvre van een bouwmeester, architect, ingenieur of kunstenaar;	Boer was een van de weinige tuin- en landschapsarchitecten die al direct na de oorlog de nieuwe zakelijkheid toepast in de tuinarchitectuur.
3. wegens de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp;	Het ontwerp heeft hoogwaardige esthetische kwaliteiten
4. wegens het bijzondere materiaalgebruik, de ornamentiek en/of monumentale kunst;	Er is sprake van bijzonder materiaalgebruik en ornamentiek.
5. wegens de bijzondere samenhang tussen exterieur en interieur(onderdelen).	

<i>III Situationele en ensemblewaarden</i>	
1. betekenis van het object als essentieel (cultuurhistorisch, functioneel en/of architectuurhistorisch en visueel) onderdeel van een complex;	
2. a. bijzondere, beeldbepalende betekenis van het object voor het aanzien van zijn omgeving; b. bijzondere betekenis van het complex voor het aanzien van zijn omgeving, wijk, stad of streek;	Het park strekt zich uit over de gehele oost-west as van de wijk Buitenveldert en vormt een geïntegreerd onderdeel met de omliggende stedenbouw.
3. a. bijzondere betekenis van het complex wegens de hoogwaardige kwaliteit van de bebouwing in relatie tot de onderlinge historisch-ruimtelijke context en in relatie tot de daarbij behorende groenvoorzieningen, wegen, wateren, bodemgesteldheid en/of archeologie; b. bijzondere betekenis van het object wegens de wijze van verkaveling/ inrichting/ voorzieningen.	Het park sluit aan op het stedenbouwkundig patroon van de wijk Buitenveldert.
<i>IV Gaafheid en herkenbaarheid: belang van het object/complex</i>	
1. wegens de tuinarchitectonische gaafheid en/of herkenbaarheid van ex- en/of interieur;	Het middendeel is gaaf en herkenbaar en heeft ondanks enkele wijzigingen niets van zijn oorspronkelijke ontwerpintentie verloren.
2. wegens de materiële, technische en/of constructieve gaafheid;	De oorspronkelijke beplanting, padenpatroon, banken, bruggen, muren en pergola zijn allen nog aanwezig.
3. als nog goed herkenbare	Sinds de aanleg heeft het Gijsbrecht van Aemstelpark gefunctioneerd als openbaar

uitdrukking van de oorspronkelijke of een belangrijke historische functie;	wandelpark en groene schakel binnen de wijk.
4. wegens de waardevolle accumulatie van belangwekkende historische bouw- en/of gebruiksfasen;	
5. (van specifiek het complex) wegens de gaafheid en herkenbaarheid van het gehele ensemble van samenstellende onderdelen (hoofd- en bijgebouwen, hekwerken, tuinaanleg e.d.);	
6. in relatie tot de structurele en/of visuele gaafheid van de stedelijke, dorpse of landschappelijke omgeving.	
<i>V Zeldzaamheid</i>	
1. belang van het object/complex wegens absolute zeldzaamheid in architectuurhistorisch, bouwtechnisch, typologisch of functioneel opzicht;	
2. uitzonderlijk belang van het object/complex wegens relatieve zeldzaamheid in relatie tot één of meer van de onder I t/m III genoemde kwaliteiten.	
<i>Onderdelen zonder monumentale waarde:</i>	<p>Het restaurant "Halvemaan" aan de zijde van de Van Leijenberghlaan maakt geen onderdeel uit van de objecten behorende bij het parkontwerp en valt niet onder de bescherming.</p> <p>De delen van het park ten westen van de Buitenveldertselaan en ten oosten van de Van Leijenberghlaan maken wel deel uit van het oorspronkelijke ontwerp, maar zijn aanzienlijk gewijzigd en komen niet voor bescherming in aanmerking.</p>

- Exterieur	
- Interieur	
Receptiegeschiedenis, prijzen e.d.	
Overige	

KENNIS: FEITEN	
Oorspronkelijke functie	Kastelen, landhuizen, parken e.d.: stadspark Weg- en waterbouwkundige werken: brug. Voorwerpen op pleinen e.d.: zitbank Kastelen, landhuizen, parken e.d.: pergola Kastelen, landhuizen, parken e.d.: tuinmuur.
Typologie	Plantsoen.
<i>Huidige functie (met jaartal)</i>	Plantsoen sinds aanleg (1962 opgeleverd). Waarneming 2012.
Naam object	Gijsbrecht van Aemstelpark
<i>Stijl/stroming</i>	Nieuwe Zakelijkheid
<i>Bouwtijd (ook de planfase)</i>	1959-1962 (oplevering)
<i>Architect(en)/ontwerper(s)</i>	Boer, W.C.J. (Wim) 1922-2000
<i>Uitvoerder (aannemer e.d.)</i>	
<i>Opdrachtgever</i>	Dienst Stadsontwikkeling en afdeling Bepantingen van Amsterdam.
<i>Stedenbouwkundige ligging, situering (incl. aanduiding windstreek), omgeving van belang</i>	Het park ligt in de 20 ^{ste} eeuwse ring van Amsterdam in de wijk Buitenveldert. Het totale park heeft een lengte van 2150 meter en een breedte van 230 meter. Het loopt over de gehele oost-west breedte van Buitenveldert en verbindt het Amstelpark met de entree van het Amsterdamse Bos. De begrenzing aan de noordzijde wordt gevormd door woonbebouwing, aan de zuidzijde door de Van Nijenrodeweg. Het beschermde gedeelte is een onderdeel van het totale oppervlak en betreft het middendeel tussen de Buitenveldertselaan (westelijke begrenzing) en de Van Leijenberghlaan (oostelijke begrenzing).
<i>Interieur (indeling)</i>	Dit deel van het park is opgedeeld in drie delen: het westelijk deel met ligweiden en bosbeplanting; het middendeel wordt gevormd door een plein met platanen (Ontmoetingseiland genoemd) en een noord-zuid fietsverbinding. Het oostelijk deel is een geometrisch opgezette bloementuin met vierkante plantvakken en een pleintje omgeven door een pergola. Alle delen zijn omgeven door water waaromheen weer een brede strook randbeplanting en hoog opgaande bomen.
<i>Interieur, techniek en</i>	Paden: asphalt. Pleinen: stoeptegels. Walmuren:

<i>materialen</i>	granietblokken. Randen van beplantingsvakken: klinkers. Muren van de drie zitgelegenheden op de oever van het bloemeneiland: wit geschilderd beton, deels ruwgehakt. Muur bij pergola: betonblokken.
<i>Kunstwerken/orgels/gedenktekens/meubels die onderdeel zijn van het monument</i>	
<i>nr. 1</i>	Banken
<i>Materiaal/techniek</i>	Hout, betonblokken
<i>Locatie (in/aan het beschermde monument)</i>	Door het hele park verspreid maar vooral aanwezig op het ontmoetingseiland.
<i>Kunstenaar</i>	Van Eyck, A. (Aldo)
<i>Datering</i>	Ca. 1962
<i>nr. 2</i>	pergola
<i>Materiaal</i>	hout
<i>Lokatie</i>	Op het bloemeneiland aan de zijde van de Van Leijenberghlaan
<i>Datering</i>	Ca. 1962.
<i>Nr. 3</i>	muur
<i>Materiaal</i>	Rechthoekige betonblokken met een rechthoekig gat erin.
<i>lokatie</i>	Onder de pergola als scherm achter de banken
<i>Datering</i>	Ca. 1962
<i>Nr. 4</i>	Tien bruggen
<i>materiaal</i>	ijzeren brugleuningen en betonnen brugdek
<i>lokatie</i>	Twee bruggen van het weide/bosdeel naar de Van Nijenrodeweg. Een brug van het ontmoetingseiland naar de Van Nijenrodeweg. Een brug van het bloemeneiland naar de Van Leyenberghlaan. Een brug van het bloemeneiland naar het ontmoetingseiland. Een brug van het ontmoetingseiland naar het weide/bos deel. Een brug van het weide/bos deel naar de Buitenveldertselaan. Twee bruggen van het weide/bos deel naar de bebouwing ten noorden. Een brug van het ontmoetingseiland naar de bebouwing ten noorden.
<i>Datering</i>	Ca. 1962
Groen erfgoed: <i>aanleg/beplanting</i>	Wim Boer ging uit van het principe dat parkarchitectuur een geïntegreerd onderdeel van de stedenbouw moet zijn. Het kavelpatroon van Buitenveldert vormt de basis voor het park, de paden sluiten aan op de straten van de wijk. Essentie van het ontwerp is een afwisseling tussen rechthoekige en vierkante patronen waarbij het vierkant gebruikt wordt bij richting verandering of als rustpunt en de rechthoek dient om een richting aan te duiden. Dit is te illustreren aan de hand van het middengebied waar het ontmoetingseiland een vierkant grondvlak heeft en het bloemen eiland en

	<p>de speel- en ligweiden rechthoekig van vorm zijn. Belangrijk daarbij is dat deze geometrische patronen nergens symmetrie opleveren door aansluitingspunten in bajonet-vorm te maken, of de erop aansluitende ruimtes ten opzichte van elkaar te spiegelen. In het ontwerp komen ook steeds dezelfde maatverhoudingen terug. De opening tussen het bomenvierkant op het ontmoetingseiland is even groot als de met bomen gevulde vierkanten in de platanenrij. Tevens zijn de kleine vierkante openingen in de platanenrij even groot als de vierkante plantvakken op het bloemeneiland. Zelfs de afmeting van de banken verhoudt zich tot de maat van de stoeptegels. Op het bloemeneiland bevindt zich een smalle strook met vaste planten en een slingerpad rondom de pergola: niet aangegeven op kaarten maar wel zichtbaar op een luchtfoto van 23 april 1970.</p> <p>Beplanting (niet uitputtend) volgens beplantingsplan 17 november 1964, plan voor verandering bloemeneiland 5 oktober 1971, beheersplan Buitenveldert deel 2 maart 1991 en eigen waarneming 21 augustus 2012: Bomen: Platanus acerifolia, Salix alba, Salix viminalis, Salix aurita, Populus robusta, Alnus glutinosa, Crataegus monogyna, Fraxinus excelsior, Corylus colurna, Sophora japonica, Betula papyrifera Heesters: Cornus mas, Viburnum opulus, Euonymus planipus, Amelanchier canadensis. Vaste planten (vnl. op bloemeneiland); Ajuga reptans, Alchemilla mollis, Aruncus dioicus, Macleya cordata, Vinca minor. Pergola begroeid met Wisteria.</p>
<p><i>Archeologische relevantie ondergrond</i></p>	
<p>Geschiedenis</p>	<p>Tijdens de planperiode ontstaat een verschil van mening over het ontwerp van de parkstrook tussen de Dienst stadsontwikkeling (duidelijke visie op de structuurbepalende elementen van het park maar geen budget) en de afdeling beplantingen (een minder duidelijke visie maar wel budget). Om uit deze impasse te komen wordt besloten om onder toezicht van de Bond van Nederlandse Tuinarchitecten een prijsvraag te laten uitschrijven. In de jury zaten: Broerse (voorzitter BNT), Van Eesteren (stadsontwikkeling), Breman (Beplantingen), Merkelbach (stadsbouwmeester) en Bijhouwer (tuinarchitect). Wim Boer wint. Het park wordt doorsneden door verschillende bestaande noord-zuid verbindingen. Hij concludeert dat het maken van een continue "recreatieruimte" niet mogelijk is; de doorsnijdingen vormen te grote barrières. De Van Nijenrodeweg wordt als enige doorgaande oost-west verbinding vormgegeven als boulevard en ondersteund door middel van een vijf</p>

	<p>tot zeven rijen brede strook Platanen. De parkstrook wordt in drie stukken opgedeeld met een onderling sterk verschillend karakter. Een westelijk gedeelte aansluitend op het Amsterdamse Bos. Een oostelijk gedeelte vormgegeven als uitloper van het Amstelpark en het middendeel, het meest intensieve parkdeel, bestaande uit drie eilanden en grenzend aan het winkelcentrum. Tussen de verschillende parkdelen wordt wel een sterke ruimtelijke relatie gemaakt door middel van doorzichten. Met name het ontwerp van het middengebied en van de boulevard langs de Van Nijenrodeweg worden door de jury hoog gewaardeerd. Aan Wim Boer wordt opdracht verleend tot het maken van een definitief ontwerp dat op een aantal punten afwijkt van het prijsvraagontwerp. Van dit definitieve ontwerp wordt alleen het gedeelte tussen de Buitenveldertselaan en de Van Leijenberghlaan volgens de opvattingen van Wim Boer aangelegd. Het overige deel is van de Dienst Publiekewerken.</p>
<i>Roerende objecten van belang voor het park</i>	
<i>Relevante wijzigingen</i>	<p>Tijdens de zeventiger jaren wordt er veel kritiek geuit op het park en met name op het middengedeelte. Naar aanleiding van een aantal inspraakavonden wordt, al dan niet met instemming van Wim Boer, een aantal essentiële wijzigingen in het park aangebracht. Van de door Wim Boer ontworpen aanpassing voor het ontmoetingseiland is nu niets meer terug te vinden. Wel is het park gedurende de zeventiger jaren ruimtelijk sterk verdicht en afgescheiden van de omgeving door het op een groot aantal plaatsen aanbrengen van hoge heesterbeplanting. Voorbeelden hiervan zijn de beplantingen onder de platanen aan de Van Nijenrodeweg, rond de zitplekken op de ligweide en tussen het park en de binnentuinen ten noorden van de Kamp.</p> <p>Op het ontmoetingseiland heeft een kiosk gestaan, ontworpen door D.L. Sterrenberg, deze is inmiddels afgebrand (datum onbekend)</p>
<i>Bezocht</i>	Eline Jörg, 21 augustus 2012.
<i>Overige</i>	

KENNIS: BRONNEN	
<i>Primaire bronnen, kaarten, literatuur, documentatie, websites</i>	
<i>Nr. 1</i>	Louwerse, D.C. Wim Boer, beschrijving en documentatie van zijn beroepspraktijk. Wageningen, 1982
<i>Nr. 2</i>	In memoriam Wim Boer: zijn leven, zijn werk en zijn visie op Cascade. In: Cascade (2000) nr. 1 p. 5-9
<i>Nr. 3</i>	Archief stadsdeel Amsterdam Zuid
<i>Nr. 4</i>	Oldenburger, C. e.a. Gids voor de Nederlandse tuin- en landschapsgeschiedenis, deel west, Rotterdam, z.j.
<i>Nr. 5</i>	Deunk, G. Nederlandse tuin- en landschapsarchitectuur van de 20 ^{ste} eeuw, Rotterdam, 2002
<i>Nr. 6</i>	http://www.zuid.amsterdam.nl/@301052/pagina/?media=print
<i>Interviews bewoners, gebruikers</i>	